

IRODALMI SZEMLE.

A román nemzetiségi törekvések története és jelenlegi állapota.

(Írta: *Jancsó* Benedek. Budapest, 1899. Lampel Róbert kiadása. 800 lap. Ára 6 frt.)

Ezzel a munkával *Jancsó* Benedek a román politikai és történelmi tanulmányok harmadik kötetét boesátotta közre. Magában foglalja a román mozgalmakat 11-ik József 1773-iki első erdélyi útazásától a magyar szabadságharez leveretéséig nem csak politikai, de vallási, irodalomtörténeti s más kulturális szempontból.

Ebben a kötetben különben szerző önmagát ismétli, a mennyiben ezen tanulmányainak I-ső kötetében a forradalmi dolgokkal bőven foglalkozott; ezt ecelekszi most is munkájának javarészében.

A munka nem pragmatikus, oknyomozó, kritikai feldolgozása a kornak, a melyet felölel, hanem többnyire jól megválasztott írók után bő előadása és szerenesés csoportosítása, összehozása az eseményeknek, a melyeket megismerni szükséges, ha a román nemzeti törekvéseknek és aspirációknak nyitjára akarunk jutni. Jancsó ezen történelmi és politikai tanulmányaival elsősorban erre czélt. Össze akarta hozni s némileg rendezni akarta az anyagot, a mi szerteszéylel hevert s a mit a nemzetiségi törekvések és harezok ellensulyozása szempontjából a magyar politikusnak ismerni kötelessége. Munkája sikerült. A román politikai aspirációk kútforrásai ezzel föl vannak tárva; ma már ezen tanulmányokkal kezünkben a román nemzetiségi eszme egyes léktetéseit meg tudjuk magyarázni; a tüneteket illetőleg biztos diagnozist állíthatunk föl; nem kell tehát többé sötétben tapogatóznunk, a mennyiben a mai románság politikai s nemzetiségi törekvéseiben a multat látjuk ismétlődni. Megtudjuk, hogy a mai harez nem kezdet, hanem folytatás, nem a mai idők s politikai helyzetek, hanem a régi idők természetes folyamánya, a multak vergődéseinek szakszerű főtartása és ápolása.

Szerző a felölelt anyagot három részre osztja. Az első a *Hora*-világra, a második a nemzetiségi eszme kifejlődésére, a harmadik az 1848/49-iki román lázadásra vonatkozik.

Az elsőket illetőleg megismerjük a *Hora*-lázas elözményeit; az

azt előidéző valódi okokat; annak lefolyását s következményeit; az Impérat (esászar) s román nép közötti viszonyt, a mely elég kedvező volt arra, hogy Hora és társai félremagyarazzák s megindítsák a magyar nemesség ellen az irtóháborút.

A mai nemzetiségi eszme kifejlesztésének kezdetét az 1790/91-iki országgyűléssel vezet be, az unio-, a jobbágy- és a nyelvkérdésben a *supplex libellus Valachorum*-mal, a melyben a román követelések már kibontakoznak s nagy visszahatást idéznek elő. A már megindított mozgalmat nagyban ápolják s föntartják azok a román közművelődési törekvések, a melyeknek hatása a nemzeti öntudatra felette nagy, a mennyiben úgy nálunk, mint túl Romániában a közélet föllendül s a nemzeti társadalom, annak együttérzése kibontakozik.

A nyelvharcok, valamint azok a surlódások ifjúság és püspöki hatóság között, a melyek a nép érdeklődését is felköltötték, mind a nemzeti eszme, ideál javára szolgáltak. Ezt az ideált csakhamar ellentétben látjuk lenni a magyar nemzeti ideákkal, miért az összeütközés elkerülhetetlenné lett. Ezért látjuk a románságot 1848-ban a magyar nemzettel szemben.

Szerző bőven foglalkozik az egyes eseményekkel. Részletesen írja le a balászfalvi népgyűlést; a román nemzeti komité tevékenységét és egyáltalában a forradalom lezajlását; a szereplő egyéniségek hatását a közdolgozókra, az eseményekre.

Ebben a keretben mozog Janesó könyve.

A keretet érdekesen hasznos dolgokkal tölti be, a melyek kiválóan fontosak mindazokra nézve, a kik a hazai nemzet-állam elnevelésével megismerkedni óhajtanak.

Egy tudjuk Janesó még egy kötetben dolgozik, a mely a szabadságharez utáni román nemzetiségi küzdelmeket, azok ismertetését foglalná magában. Nagyon kívánatos volna a kérdés befejezése. Az utolsó kötet nélkül nem volna teljes képünk a román nemzetiségi törekvésekről. Mi tehát, a kik annyira fontosnak tartjuk az ügyet, csak bátorítani tudjuk szerzőt. A feladat bár nagy, Janesó azt könnyűséggel oldhatná meg. Sikert kívánunk hozzá.

(m. g.)

Könyv Erzsébet királynéről.

(Dr. Márki Sándor: *Erzsébet Magyarország királynéja* [1867—1898]. Budapest, 1899. 4° 139 l. Számos képpel és külön képmelléklettel, díszkötésben. Franklin-Társulat kiadása. Ara 5 fr.)

Márki Sándor munkája Erzsébet királynéről éppen a királyné tragikus halálának évfordulóján jelent meg, mint egy kegyeletes koszorú a nekünk halhatatlan uralkodónó emlékének. Nem csodálkozom rajta, hogy magyar historikusnak hazafias szívét megihlette ez a feladat és természetesnek találom, hogy aztán oly igaz kegyelettel és szeretettel végezte. Műve két részre oszlik. Az első, emlékbeszéd alakjában, *Erzsébet*